

DE PLANTEN IN HET KINDERSPEL.

II.

Elk kind heeft een uitgesproken afkeer van de brandnetel na er op een pijnlijke manier mee in aanraking gekomen te zijn. Slimme durfallen beweren, dat ze een brandnetelplant door hun handen durven laten gaan, zonder zich te branden. En inderdaad wrijven ze langs de plant van onder naar boven zonder eenig nadeel. Wie 't na doet, brandt zich evenmin, want de brandharen zitten met de punt naar boven bij deze bewerking.

Paardestaarten (*Equisetum*) worden uit elkaar getrokken als naaldenkokertjes. Klaprozen worden geplukt om van de bloemblaadjes roode inkt te maken en als een roos uitvalt verzamelen de meisjes de geurige blaadjes in een fleschje water om er eau de cologne van te maken, zooals ze zeggen.

De jongens schillen een rechten, groenen tak spiraalvormig af om dien als wandel- of draagstok te gebruiken. En komen ze in het bosch dan wordt er gekogeld met dennenappels. De mooiste worden mee naar huis genomen om die met Kerstmis te verzilveren voor den lichtboom. Daar in 't bosch verzamelen de meisjes eikeblaren van 't akkermaalshout, prikken de blaren met denennaalden aan elkaar en maken zoo hoofdkransen, ceintuurs en sjerpen. Op dezelfde manier maken ze mandjes van de meer ronde blaren van els en hazelnoot. In den boschbessentijd vullen ze die met de bedauwde blauwe vruchtjes. Het boschbessenzoeken is voor de kinderen altijd een heel feest. Ze lusten ze graag zóó, maar moeder kan er ook lekkere jam van maken. In Vlaanderen zingen de kinderen onder 't zoeken:

Boschbismen, duimen dik
Vijf en veertig in eenen slik.

Of:

Krakebesse, krakebol
Iedereen z'n potteke vol.

Over het algemeen is het verzamelen en opeten van alle in 't wild groeiende vruchten een plezier voor de kinderen: wilde aardbeien (die ze soms aan een grashalm rijgen om die voor moeder mee te nemen), wilde framboosjes, bramen en hazelnoten; de roode vruchtjes van den meidoorn worden zelfs niet versmaad. Wij noemden dat meelappeltjes. Zonnepitten lusten ze ook. Later komen de beukenootjes aan de beurt. Al gauw herkennen de zoekers de looze van de volle; deze laatsten worden thuis even geroosterd in den oven of op 't vuur in de koekepan om dan gemakkelijk gepeld te kunnen worden. Waar overvloed is rijgen de meisjes er ook kettingen van. Een ketting van eikels is niet zoo in tel, die is te zwaar. Doch de jongens maken van groote en kleinere eikels leuke poppetjes met een naald of een stukje ijzerdraad aan elkaar bevestigd en met armen en beenen van lucifers. Zelfs fabriceeren ze er katten, honden en paarden van, welke laatste dan moeten trekken voor een wagentje, dat gefabriceerd is van een uitgeholde paardenkastanje met wielen gesneden uit 't wit van een andere kastanje of van schijfjes winterwortels. Van eikels en kastanjes worden als ze uitgehold zijn pijpen gemaakt, ook de eikel-dopjes in hun geheel worden als zoodanig in den mond gehouden, heel rijpe, bruine eikels worden wel door de kinderen opgegeten en vaak worden ze gezocht en als veevoer voor de varkens gebruikt of aan de boeren verkocht.

Van kastanje- en iepelblaren maken de meisjes veeren door het bladmoes tusschen twee zij-nerven om den anderen weg te halen en wel zóó dat tegenover het leeg vakje aan den eenen kant een vol blijft staan. Als de blaren van de kastanjeboomen gaan vallen, verzamelen de jongelui de forsche stelen. Ze noemen dat „hanepooten”. Van drie stelen maken ze een bril door in één steel aan de uiteinden een insnijding te maken, waardoor een andere geschoven wordt. Ze dragen ze op den neus en over de ooren. Met de punt van een schaar worden de bruinglim-mende kastanjes doorboord en dan aan een touw geregen als paardenleidsel.

Graag laten plaagzieke jongelui een ander ruiken aan een tijgerlelie en duwen het slachtoffer dan meteen de bloem tegen den neus, zoodat een bruine neus te voorschijn komt. Hetzelfde vertoonen ze met allerlei bloemen, die gekleurd stuifmeel afgeven.

Als de hei bloeit maken de meisjes mandjes van 't bloeiend kruid met garen aan elkaar genaaid. Zulke mandjes worden ook vervaardigd van mos. En de vacantielogeetjes in boschrijke streken nemen graag een lijstje van mos mee gemaakt op een vorm van carton en versierd met galappels, net opengesprongen beukevruchten, fijne dennetakjes, eikels en sparappeltjes. Tooverdoosjes vinden de kinderen de zaden van kardinaalsmuts en de doosvruchtjes van guichelheil, waar ze het dekseltje zoo aardig van kunnen laten wegspringen. Ook de vruchtjes van de balsamien, die vaak in onze tuinen groeit (*Impatien*) geven veel vermaak. Als ze de rijpe vrucht maar even aanraken, dan vliegen de zaadjes ver in 't rond. Daarom noemen ze die plant ook wel „kruidje-roer-me-niet”.

De rijpe bottels van de hageroos eten de kinderen op, ook rijpe tarwe- en rogge-aren, de kleine witte rapen trekken ze op weg naar school of naar huis uit, schillen die met de tanden af en verorberen ze dan met smaak. In Soest, waar deze rapen veel als Soester knollen geteeld worden, weten sommige jongens van de langwerpig gevormde aardige varkentjes te maken. Het ronde bovengedeelte wordt tot een varkenssnuit gesneden, vier lucifers zijn de pooten en door een krul wordt de draadwortel in een varkensstaart veranderd. Sommige jongelui weten ook uit de groote winterwortelen aardige figuren te snijden. We zagen wel eens diverse mannen-gezichten gemaakt met pet of hoed op. Kleine jongens maken heele goederentreinen van de bakjes van leeg luciferdoosjes met wielen van wortelschijfjes daar met een speld aan vastgestoken.

Het bruine gedeelte van de lischdodden veranderen de deugnieten in fopsigaren door er het bandje omheen te schuiven, dat vader van zijn echte sigaar verwijderd heeft. Ondernemende jongelui stoppen het bruine deel van de rijpe lischdodde in de petroleum als ze daar de kans toe krijgen en steken die 's avonds als fakkels aan. Lantarens en lampions worden gemaakt van uitgeholde, groote voederbieten, koolrapen, pompoenen of kalebassen, waarin gezichten of figuren zijn uitgesneden. Als een gave kalebas den heelen winter te pronk heeft gestaan, dan besteken de kinderen die graag met haverkorrels, die dan groen uitloopen.

Sneeuwbesen (*Symphoricarpos racemosus*) worden afgeplukt, op den grond gestrooid en voorzichtig met den voet stuk getrapt, wat een knalletje geeft. Daarom noemen de kinderen ze ook „klapbessen”.

Ze gooien met ranken van kleeftkruid (*Galium aparine*) om die op de kleeren van de voorbijgangers te laten kleven en later zijn het de uitgebloeide bloemhoofdjes van *Lappa* of *Kliskruid*, die ze afplukken om er niet alleen hun makkers maar ook groote menschen mee te werpen, die met 't ding op hun rug komen te loopen zonder dat ze er erg in hebben.

Als de aardappels uitgebloeid zijn, komen er mooi ronde, groene vruchten aan te zitten. Die noemen de jongens „poefballetjes”. Ze plukken ze af en schieten ermee langs den weg.

Nog spelen de kinderen met de bladen van den abeel of witte populier. Ze noemen die blaadjes „winter en zomer”. Eerst leggen ze den groenen kant van 't blad boven en zeggen: „zomer”. Dan keeren ze 't op de andere hand en roepen „winter, allemaal sneeuw!”

Allerlei bladeren worden tusschen een boek gedroogd en dan slaan de kinderen met een borstel het bladmoes tusschen de nerven weg, zoodat een skelet ontstaat. Ook wel spatten ze bladeren door ze op een wit vel papier te leggen en 't er omheen met een borsteltje met inkt fijn te bespatten. Worden de groene bladeren weggenomen, dan staan hun vormen er prachtig in 't wit op.

Eertijds droogden we veel bloemen en graspluimpjes om er bouquetjes van te maken in de poëzie-albums onzer vriendinnen. Nu ziet men dat niet zoo veel meer doen.

De overrijpe vruchtenballetjes van de platanen worden opgeraapt, als zij ze vinden en gebruikt als jeukpoeder om er vriendjes of onderwijzers mee te plagen.

Wilgeteenen worden met een touw tot bogen gevormd en dopjes van wilgenhout komen

DE PLANTEN IN HET KINDERSPEL 133

onderaan de pijl, waarmee de jongens zich vermaken door hoog in de lucht te schieten. Van wilgenhout maken de jongens ook hun proppenschietters.

Van de appels maken ze sluitappels door het mes er zig-zag, precies aansluitend, in te steken. De appel wordt dan in twee gekartelde helften verdeeld, die weer precies op elkaar gesloten kunnen worden. Als de winter in 't land is en thuis blijven de leus, dan schieten de kinderen met noten en hazelnoten. Wij deden in onze jeugd een soort hazardspelletje met hazelnoten. Ieder rolde er een naar den muur. Wie 't dichtst bij den muur bleef liggen mocht ze allemaal hebben.

De leege, onbeschadigde doppen van walnoten en pinda's laten de kinderen na een regenbui varen in de goten, meisjes maken van de halve doppen speldenkussentjes door ze op te vullen met een fluweelen kussentje. Ook wel spannen ze over den dop een elastiekje: dan is 't een muziekinstrument. De jongens winden 't elastiekje om een stukje lucifer of liever ze draaien 't houtje al maar om. Als ze 't ten slotte loslaten, vliegt 't met een vaart weg.

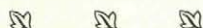
Van de sinaasappelschillen snijden de kinderen gebitten, die ze tusschen tanden en lippen stoppen, zoodat ze dan oranje tanden hebben.

Bruine boonen worden bij kinderspelletjes om de tafel veel gebruikt als fiesjes (bij ganzenborden e.a.). Erwtten om op kinderpartijtjes het aantal te raden. Waar de leien nog op de scholen gebruikt worden en de kinderen er dus ook een sponzendoos op na houden worden gewoonlijk een paar boonen of maïskorrels bij de vochtige spons gelegd om die te laten uitloopen. Nog interessanter vinden de peuters het om in het voorjaar sterrekers te zaaien op een vochtige wollen lap, die op een bord gelegd is. En 't allerleukst vinden ze het, als een been van een dikke kous om een flesch geschoven wordt, en het sterrekerszaad gezaaid wordt op de vochtige kous. Als het zaad ontkiemt, wordt de heele flesch groen en later eten ze de jonge plantjes op de boterham.

Op de planten bij de feesten, hopen we later terug te komen.

Utrecht, Augustus 1931.

J. H. BRINKGREVE-ENTROP.

BOEKBESPREKING.

Gedenkboek OESTREICH. Bundel excursie-verslagen 1909—1928 op 16 November 1928 aan Prof. Dr. OESTREICH door zijn leerlingen bij de herdenking van zijn 20-jarige ambtsvervulling aangeboden 380 p.p. 156 illustraties. Prijs geb. f 7.90. Groningen. J. B. Wolters.

Dit boek bevat het relaas van zesendertig excursies, groote en kleine, in de jaren 1909 tot 1929 gehouden onder leiding van Prof. Oestreich. De lof van excursies behoeft niet meer gezongen te worden. Wat zou er van biologie, geologie, geografie terecht komen zonder de excursies? En dat elke behoorlijke prof. dan een vader, een vriend en een speelmakker voor zijn studenten is, weten we ook al heel lang. Daardoor wordt dit dikke boek ondanks zijn soms stijf geomorfologisch taaltje een reine bron van genoegen en leering. Ik heb het van a tot z doorgelezen en overall duidelijk gevoeld, dat het nog driemaal zoo dik zou zijn geworden wanneer de verschillende opstellers al hun ervaringen en genoegens tot uitdrukking hadden willen brengen. De bergen en dalen van Rijn en Boven Donau krijgen het leeuwendeel, het Boven-Rhône-dal kwam er natuurlijk bij en zoo raken we dan aardig thuis in het gebied dat bepaald wordt door het kruis Brieg-Bonn, Basel-Bratislava. Nederland krijgt een beurt met Zuid-Limburg, Voorne, het Winterswijkse, Twente en Drente, doch de verslagen daarover zijn wijselijk wat soberder gehouden; daar is al zooveel over geschreven.

JAC. P. TH.

BAU HESLINGA: Met Camera en Buks. 140 pp. 15 foto's. Prijs geb. f 2.25. Utrecht. Kemink en Zn.

Een prettig boekje met veel aardige waarnemingen en ervaringen. De auteur, een jager met